

9. Bespreking per soort.

9.1. Duikers - Gaviidae

- Roodkeelduiker/Parelduiker - *Gavia stellata/arctica*

Het najaar van 1981 leverde opnieuw een totaal boven de 4000 duikers op. Blijkbaar is het aantal duikers dat onze kust aandoet op trek of als overwinteraar da laatste jaren sterk toegenomen. Het Waddengebied en de Zuidhollandse kust hadden het grootste aandeel in het totaal aantal waargenomen duikers, het aantal duikers dat de kust van Noord-Holland (vnl. Hbz.) passeerde was bijzonder laag.

De eerste duiker werd aan de Hbz. gezien op 25 juli, het Waddengebied volgde op 13 augustus (Texel). Zowel bij IJmuiden als bij Scheveningen noteerde men de eerste duiker voor dit deelgebied op 29 augustus.

In september waren duikers nog erg schaars, het duurde tot de tweede week van oktober voordat regelmatig trek plaats vond. De aantallen duikers namen dit najaar toe van eerst oost naar west en vervolgens van noord naar zuid. Het eerste uurtotaal van boven de 10 exemplaren werd zodoende gehaald bij Schiermonnikoog op 12 oktober (12 west). In de vierde week van oktober trokken vervolgens bij Terschelling flinke aantallen duikers langs (22 okt: 69 west in 3 uur bij ZW 5-6B, en 23 okt: 84 west in 2 uur bij een variabele wind).

In het westelijk Waddengebied en aan de Hollandse kust namen pas weer in november de aantallen duikers wat toe, hier vond de sterkste doortrek pas plaats in december. Vermoedelijk beïnvloed door de periode met strenge vorst passeerden op sommige plaatsen zeer grote aantallen:

19 dec Texel: 125 Z in 2 uur (NO 2-4B)

20 dec Texel: 159 Z in 3 uur (ZO 2-3B)

Hbz. : 99 Z in 2 uur (ZO 3-4B)

Schev: 143 Z in 3 uur (ZO 3-4B)

21 dec Texel: 144 Z in 2 uur (O 5B)

28 dec Texel: 319 Z in 2 uur (ZO 2B)

Schev: 186 Z in 2 uur (ZO 4B)

30 dec Schev: 143 Z en 48 N in 2 uur (ZZO 4B)

Van het totaal werd 12% van de duikers op soort gebracht. Daarvan was slechts 5% Parelduiker. Aan de Hbz. viel de eerste Parelduiker te zien op

26 september, bij Scheveningen op 11 oktober en in het Waddengebied op 19 oktober (Ameland). Vroege Roodkeelduikers werden waargenomen op 29 augustus bij zowel IJmuiden als Scheveningen, op Texel op 13 september en tenslotte aan de Hbz. op 19 september. Deze duikers droegen vaak nog het prachtkleed. In het Waddengebied determineerde de waarnemers, zoals gebruikelijk, de meeste Roodkeelduikers. Dagen met veel gedetermineerde Roodkeelduikers vielen steeds samen met de topdagen van de duikers: 20 dec: 37 Z op Texel en 28 dec: 113 Z op Texel.

-IJSDuiker/Geelsnavelduiker - *Gavia immer/adamsii*

4 okt	1 N	Castricum	12 dec	2 Z	Hbz.
7 nov	1 Z	Maasvlakte	14 dec	1 tp	Hbz.

9.2. Futen - Podicipedidae

-Dodaars - *Tachybaptus ruficollis*

6 sep	2 tp	Hbz.	19 dec	2 tp	Schev.
2 okt	1 tp	Schev.		2 tp	IJmuiden
3 okt	19 tp	Maasvlakte	20 dec	3 tp	Maasvlakte
13 dec	1 tp	Schev.	22 dec	2 tp	Schev.
18 dec	2 tp	Schev.	24 dec	1 tp	Schev.
	3 tp	Hbz.		3 tp	Maasvlakte

-Fuut - *Podiceps cristatus*

De vorst periode in december heeft zijn uitwerking op het aantal Futen niet gemist. Traditioneel kwamen aan de Zuidhollandse kust de grootste aantallen Futen langs. In juli en augustus was de Fuut al in veel uren aanwezig, echter steeds met minder dan 10 exemplaren per uur. Redelijke doortrek van Futen viel in oktober in het Waddengebied waar te nemen:

16 okt 144 W in 3 uur op Terschelling. Aan de Hollandse kust namen de aantallen Futen pas toe in november (bijv. 8 nov: 107 N in 5 uur Hbz. en 77 Z + 68 N in 3 uur bij Schev. en 15 nov: 255 Z in 3 uur bij Schev.) Maar zoals gezegd bracht december pas werkelijk omvangrijke Futentrek in gang; de beste dagen bij verschillende posten waren:

Texel :	27 dec	340 Z, 26 N en 21 tp in 2 uur
Hbz. :	21 dec	291 Z, 500 tp in 2 uur
	27 dec	397 Z, 38 N en 34 tp in 3 uur
IJm. :	26 dec	568 Z en 100 tp in 1 uur
N'wijk:	25 dec	316 Z in 1 uur
Schev.:	20 dec	9-13u: 66+297+213+147+241 Z en 258+63+14+12 N
	26 dec	9-11u: 1145+509 Z en 1000 tp
	27 dec	780 Z en 200 tp in 2 uur
	28 dec	9-11u: 2976+289 Z, 68 N en 500 tp
	30 dec	9-11u: 2122+978 Z

-Roodhalsfuut - *Podiceps grisegena*

Ook in het najaar van '81 was de Roodhalsfuut relatief algemeen voor de kust. Het aantal waargenomen vogels blijft maar weinig achter bij het totaal van 1980.

De eerste Roodhalsfuut werd gezien op 31 juli bij Scheveningen. Uit augustus werd de soort tien maal gemeld (Wadden 4 maal, Noord-Holland 5 maal en Zuid-Holland 1 maal). Ook in september bleef de Roodhalsfuut nog uitgesproken schaars. In oktober werd de soort vooral op de Waddeneilanden gezien (tot max. 3 exemplaren per uur). Ook in de resterende twee maanden lagen de aantallen Roodhalsfuten daar steeds boven die van de Hollandse kust. Op Texel was de Roodhalsfuut in december vrijwel dagelijks met enkele exemplaren per uur aanwezig. De dagen met de meeste Roodhalsfuten: 8 nov 9 N in 3 uur Hbz.

30 dec 7 Z en 3 tp in 3 uur Texel
31 dec 10 Z, 1 N en 3 tp in 2 uur Texel

-Kuifduiker - *Podiceps auritus*

Kuifduikers werden gezien in september (5 meldingen), oktober; uit deze maand kwamen de meeste waarnemingen, vooral van de Waddeneilanden (max. op 21 oktober 4 W op Schierm.). In totaal werden hier 8 maal Kuifduikers gezien (betreffende 12 exemplaren). Verder werden langs de Hollandse kust in deze maand 4 maal een Kuifduiker genoteerd. Voorts kwamen uit november 4 en uit december 6 meldingen binnen.

-Geoorde Fuut - *Podiceps nigricollis*

Op 13 juli vlogen bij Scheveningen 2 Geoorde Futen zuid. De beste dag voor deze soort was 13 september aan de Hbz. met: 2 Z, 3 N en 5 tp in 3 uur. In het Waddengebied neteerde men in oktober de meeste Geoorde Futen (6 waarnemingen betreffende 7 exemplaren). De overige meldingen kwamen uit: september (2), oktober (2), november (2) en december (7).

Verschillende keren kwam het voor dat een niet-determineerbare 'kleine fuut' langs kwam. Enkele dagen leverden meer dan één 'klein fuutje' op. Met name op: 23 okt 8 W in 2 uur Terschell.
8 nov 6 N in 1 uur Hbz.

9.3. Stormvogels en Pijlstormvogels - Procellariidae

-Noordse Stormvogel - *Fulmarus glacialis*

De Noordse Stormvogel was in de herfst van '81 haast ouderwets schaars. De spectaculaire toename van deze soort in het voorjaar blijkt zich niet in het najaar door te zetten. In deze periode blijft de Noordse Stormvogel een onvervalste stormgast.

Op een aantal dagen in juli kon de Noordse Stormvogel waargenomen worden (2 keer op de Wadden en 2 keer aan de Hbz. (op de 25e zelfs 10 N in 2 uur)). Augustus en september, maanden waarin andere jaren wel eens flinke aantallen langskwamen, leverden nauwelijks Noordse Stormvogels op. Pas tijdens een paar stormen in oktober en november passeerden wat meer vogels: 11 okt 42 N en 2 Z in 8 uur Hbz.

13 nov 28 Z en 6 N in 2 uur Texel

Uit december kwamen slechts twee waarnemingen, beide van de 13e (zowel op Texel als de Hbz.).

-Kuhls Pijlstormvogel - *Calonectris diomedea*

7 aug 1 N Schev.

-Grauwe Pijlstormvogel - *Puffinus griseus*

Van deze echte zeevogel lagen de aantallen eveneens beduidend lager dan in voorgaande jaren. De eerste Grauwe Pijl passeerde de Hbz. op 17 augustus. Bij Schiermonnikoog vlogen op 23 augustus 3 exemplaren west. De 20e september leverde meerdere Grauwe Pijlen op: Hbz.: 21 Z in 7 uur. Bij verschillende posten trokken op 4 oktober Grauwe Pijlstormvogels langs: Texel 12 Z in 5 uur

Hbz. 20 Z in 3 uur

M'vlake 4 Z in 2 uur

Ook op 11 oktober vielen aan de Hbz. enkele exemplaren van deze soort waar te nemen: 5 Z en 3 N. Uit november werden Grauwe Pijlstormvogels gemeld van Texel op de 13e (3) en de 25e (2), van Scheveningen op de 14e (1) en van West Kapelle op de 28e (3).

-Noordse Pijlstormvogel - *Puffinus puffinus* en *P.p.mauretanicus*

Het geringe aantal Noordse Pijlstormvogels maakt nog een duidelijk hoe matig deze herfst voor zeevogels was. We moeten terug gaan tot het na-jaar van 1975 voordat we weer zo'n slecht 'pijlen-jaar' tegenkomen (toen 45 exx. tegen 65 nu).

De eerste twee Noordse Pijlstormvogels die voor de kust verschenen waren beide Vale Noordse Pijlstormvogels (*P.p.mauretanicus*). Op 31 juli vloog bij Scheveningen één exemplaar van deze ondersoort zuid, terwijl op 7 augustus eenzelfde vogel noordwaarts vloog aan de Hbz. Verder werden in augustus en september bijzonder weinig Noordse Pijlstormvogels opgemerkt. De meeste waarnemingen kwamen uit oktober, voornamelijk van de volgende dagen: 7 okt 3 N en 2 Z Schev. 31 okt 3 Z en 11 N in 4 uur Hbz.
13 okt 5 N in 2 uur Hbz.

Aan de Hbz. werden nog twee november-waarnemingen gedaan (2e: 1 Z en de 13e: 3 N). Bovendien was er nog een decemberwaarneming: 30 december 1 W op Terschelling.

-Stormvogeltje - *Hydrobatus pelagicus*

10 okt 1 N Hbz.

-Vaal Stormvogeltje - *Oceanodroma leucorhoa*

20 sep	8 Z in 4 uur Hbz.	20 okt	1 N Texel
4 okt	1 Z Hbz.	21 okt	1 N Texel
7 okt	1 O Schier	31 okt	1 Z Texel
11 okt	1 Z Texel		1 Z Hbz.
	2 N Hbz.	2 nov	1 Z Hbz.
	10 Z in 4 uur Schev.	13 nov	1 Z en 1 N Hbz.
13 okt	2 W en 1 O Schier	24 nov	2 Z Schev.
	1 Z Schev.	25 nov	2 Z Schev.

9.4. Jan van Gent - *Sula bassana*

Het was de laatste jaren haast de gewoonte geworden dat het aantal Jan van Genten boven de 10.000 exemplaren lag, in 1981 bleef het totaal steken op 4.644, waarmee eens te meer bewezen wordt hoe slecht dit na-jaar voor de echte zeevogels was.

Jan van Genten waren weliswaar regelmatig in juli en augustus te zien, uurtotalen van boven de 10 exx. vormden echter een uitzondering. Twee dagen uit deze periode sprongen eruit:

25 juli 6 Z, 53 N en 30 tp in 8 uur Hbz.

20 aug 200 tp, fouragerend Hbz.

Ook september bleef voor deze soort aan de magere kant en pas na een aantal NW-stormen kwamen grotere aantallen Jan van Genten voor de kust.

Vooraf op: 4 okt 92 Z en 83 N in 7 uur Texel
171 Z en 180 N in 7 uur Hbz.

6 okt 134 Z in 2 uur Schev.

7 okt 421 N in 8 uur Hbz.

11 okt 14 Z en 266 N in 10 uur Hbz.

Op 31 oktober, ook een stormdag, werden alleen op de Maasvlakte wat grotere aantallen vastgesteld: 69 Z in 2 uur. Na deze dag passeerden nog maar heel weinig Jan van Genten de kust.

9.5. Aalscholvers - *Phalacrocoracidae*

-Aalscholver - *Phalacrocorax carbo*

Overeenkomstig voorgaande jaren passeerden ook dit najaar de meeste Aalscholvers de Zuidhollandse kust. Daar vlogen eind juli en begin augustus al grote groepen langs:

27 juli 66 Z in 1 uur Schev.

2 aug 50 N in 2 uur Schev.

Ook in de andere maanden is hier hetzelfde beeld, regelmatig enkelingen en af en toe een grotere groep; bij Scheveningen op 26 september:

40 Z in 2 uur en op 9 oktober: 53 Z in 2 uur.

Elders langs de kust kon slechts drie maal een groep van meer dan 10 Aalscholvers vastgesteld worden (grootste groep Texel: 15 N).

-Kuifaalschnolver - *Phalacrocorax aristotelis*

10 aug 1 N Hbz.

19 dec 1 tp IJmuiden

14 okt 1 W Schier

9.6. Reigers en Lepelaars - Ardeidae en Plataleidae

-Grote Zilverreiger - *Egretta alba*

12 sep 1 Z Hbz.

-Blauwe Reiger - *Ardea cinerea*

Deze soort werd vooral in augustus en september gezien, de meeste exemplaren trokken langs bij de Zuidhollandse kust. Veelal ging het om enkelingen of kleine groepjes. Een enkele keer werden wat grotere groepen waargenomen: 11 sep 55 Z in 3 uur Schev.

18 sep 35 Z in 1 uur Schev.

-Purperreiger - *Ardea purpurea*

24 aug 1 Z Schev.

4 sep 3 N Schev.

-Lepelaar - *Platalea leucorodia*

12 aug 3 N Schev.

4 juv. N Hbz.

12 sep 20 ad. + 8 juv. Z Hbz.
(10.30-11.30u)

28 Z Castr. (11-12.00u)

9.7. Eendachtigen - Anatidae

Zanen en Ganzen - *Anserini*

-Knobbelzwaan - *Cygnus olor*

In juli werd bij Scheveningen enige noordwaartse trek opgemerkt (62 exx. N). Tot en met november toe was deze soort zeer schaars. Tussen 16 en 19 december passeerden de meeste exemplaren, hoofdzakelijk bij Scheveningen, met 90 naar zuid.

-Wilde Zwaan - *Cygnus cygnus*

8 nov 1 O Castr.

21 dec 4 Z Hbz.

13 dec 2 O Hbz.

6 ad + 5 juv. Z Texel

16 dec 3 Z Hbz.

24 dec 2 ad. tp Schev.

17 dec 29 Z, 3 N Hbz.

30 dec 1 ad. O Terschell.

20 dec 10 Z Schev.

-Kleine Zwaan - *Cygnus columbianus bewickii*

De eerste melding kwam van Scheveningen van 22 oktober (3 W), daarop volgde 3 meldingen uit november. In december vielen alle waarnemingen tussen 12 en 21 december (Schev. 1 Z, Hbz. 58 Z + 13 tp en Texel 17 Z).

-Rietgans - *Anser fabalis*

Uit november kwam één melding. Van 15 tot 28 december werden dagelijks

Rietganzen waargenomen, met bij Scheveningen op de 17e (290 Z en 10 N) en op de 21e aan de Hbz. (80 Z en 3 N) als uitschieters.

-Kleine Rietgans - *Anser brachyrhynchus*

12 dec 3 N Hbz.	20 dec 5 Z Castr.
16 dec 6 Z Schev.	28 dec 2 Z Schev.
17 dec 80 Z Schev.	31 dec 11 Z Texel

-Kolgans - *Anser albifrons*

15 nov 2 Z Hbz.	21 dec 14 Z Scnev.
17 dec 436 Z Schev.	27 dec 3 N Hbz.
20 dec 18 N Schev.	28 dec 19 Z Schev.
3 Z M'vlakte	31 dec 90 N Hbz.

-Grauwe Gans - *Anser anser*

De eerste Grauwe Ganzen werden gezien bij Scheveningen op 18 september (25 Z). Uit het Waddengebied kwamen slechts twee meldingen (uit december) binnen. Ook werden maar weinig Grauwe Ganzen waargenomen bij de Hbz. (max. op 12 december 60 Z in 2 uur). Bij Scheveningen vloog de soort onregelmatig en in kleine aantallen langs, de meeste exemplaren hier al in oktober: 99 Z en 2 N in 3 uur.

-Brandgans - *Branta leucopsis*

Twee waarnemingen in november (8 nov 4 Z Schev. en 14 nov 21 Z Hbz.) en uit december 10 meldingen, met de hoogste aantallen op 17 december bij Scheveningen met 265 Z.

-Rotgans - *Branta bernicla*

Op 3 juli werd aan de Hbz. al (of nog) een Rotgans gezien. Bovendien waren er twee augustus-waarnemingen (3 aug Z 1 Schev. en 21 aug 2 Z bij Castricum). Op de Waddeneilanden passeerden de eerste Rotganzen niet voor 15 september (4 W Ameland). Hoewel rond half september aan de Hollandse kust soms al enkele tientallen Rotganzen per uur langs kwamen, bleven de aantallen hier aan de lage kant. Dit blijkt vooral uit het feit dat bij geen enkele post aan de Noord- en Zuidhollandse kust een uur met meer dan 100 exemplaren genoteerd werd.

In het Waddengebied, en dan met name het oostelijke deel daarvan, vond daarentegen in oktober sterke doortrek plaats:

16 okt 7-10 uur	536+88+184 W Schier
18 okt 11-13 uur	230+190 W Schier
	399 W in 1 uur Ameland
23 okt 9-16 uur	55+319+103+104+71+54+51 W Schier

Na deze passage werden ook hier niet veel Rotganzen meer gezien.

Witbuikrotganzen (*B.b.hrota*) werden gemeld op:

21 dec 6 Z Hbz.	26 dec 1 ad. tp IJmuiden
25 dec 9 Z Schev.	28 dec 7 Z Schev.

Eenden - Anatidae

-Nijlgans - *Alopochen aegyptiacus*

22 sep 2 N Schev.	26 sep 1 Z Schev.
-------------------	-------------------

-Casarca - *Tadorna ferruginea*

23 okt 10 N Hbz.

-Bergeend - *Tadorna tadorna*

Langs de hele kust kon in juli en augustus weer de traditionele ruitrek

van Bergeenden naar de Duitse Bocht waargenomen werden. In de laatste week van juli bereikte deze zijn hoogtepunt:

25 juli 6-11 uur 93+133+10+194+150 N Hbz.

7-10 uur 282+34+44 N Noordwijk

Terugtrek van de Bergeenden vond op 23 oktober op Schier plaats:

9-16 uur 6+125+92+77+10+24+15 W

Aan de Hollandse kust en op Texel werden pas in december na het invallen van de vorst weer grotere aantallen zuidwaarts vliegende Bergeenden gezien: 16 dec 150 Z Schev.

17 dec 274 Z in 2 uur Schev.

21 dec 95 Z in 2 uur Texel

22 dec 9-11 uur 354+202 Z Schev.

-Smient - *Anas penelope*

De eerste meldingen van Smienten kwamen uit juli (8e: 10 Z Schev., 22e: 4 Z Hbz. en 28e: 17 Z Texel). In augustus en september trokken al wat regelmatig Smienten langs, tot hooguit enkele tientallen per uur. Sterke doortrek vond plaats in oktober langs de Wadden:

19 okt 389 W in 2 uur Schier

23 okt 10-16 uur 202+550+332+34.140 W Schier

De invallende vorst in december veroorzaakte ook bij deze soort een massale vlucht naar zuid: 14 dec 10-12 uur 150+300 Z Hbz.

17 dec 9-13 uur 32+203+139+218 Z Schev.

21 dec 14-16 uur 1906+3036 Z Texel

Bij Scheveningen vlogen op 30 december alweer 638 Smienten naar noord in 1 uur. Eind december verbleven voor de Hbz. ook grote groepen Smienten (tot 300 exx.) ter plaatse.

-Krakeend - *Anas strepera*

Elke maand werd de Krakeend waargenomen, het aantal meldingen varieerde van 4 tot 10 per maand. De grootste aantallen passeerden op 29 augustus (20 N Hbz.) en 21 december (77 Z Schev.).

-Wintertaling - *Anas crecca*

Bij alle telposten vlogen het hele najaar regelmatig kleine groepjes Wintertalingen voorbij, echter zelden meer dan 30 exemplaren per uur. Op de reeds eerder genoemde 23e oktober werden op Schiermonnikoog wat grotere aantallen genoteerd: 172 W in 3 uur. Aan de Hollandse kust was 18 september met 73 Z bij Scheveningen de beste dag. De vorstperiode had geen zichtbare invloed op de aantallen Wintertalingen.

-Wilde Eend - *Anas platyrhynchos*

Tot aan de vorstperiode in december werden langs de hele kust maar weinig Wilde Eenden gezien. Op 16 december begon met 500 zuid in 1 uur bij Scheveningen een omvangrijke verplaatsing van Wilde Eenden. De dag erop vlogen daar 1679 Z in 6 uur en ook op de 21e en 22e trokken nog veel exemplaren langs: 666 Z in 3 uur en 522 Z in 2 uur. Aan de Hbz. viel ook 21 december enige gerichte Wildentrek te zien: 134 Z in 2 uur.

-Pijlstaart - *Anas acuta*

Pijlstaarten passeerden in september en oktober in kleine aantallen, meestal ging het hooguit om 30 exemplaren op een dag. Betere dagen waren: 27 sep 70 Z in 1 uur Maasvlakte

9 okt 152 Z in 3 uur Schev.

Bij Scheveningen trokken in december weer wat grotere groepen Pijlstaarten langs: 16 dec 200 Z in 1 uur en 22 dec 80 Z in 2 uur.

-Zomertaling - *Anas querquedula*

30 juli 1 N Schev.

16 okt 1 W Schier

-Slobeend - *Anas clypeata*

Uit augustus kwamen de meeste waarnemingen, maar uren met meer dan 10 exemplaren waren schaars. In december passeerden bij Scheveningen pas wat grotere aantallen (16 dec 28 Z en 17 dec 62 Z).

-Krooneend - *Netta rufina*

24 dec 10¹ tp Maasvlakte

-Tafeleend - *Aythya ferina*

Ook de Tafeleend reageerde sterk op de vorst in december, bij Scheveningen werden in die periode opmerkelijke aantallen geregistreerd:

16 dec 140 Z in 1 uur

17 dec 423 Z in 4 uur

21 dec 130 Z in 3 uur

Bij de Hbz. en op Texel vlogen op 31 december, d.w.z. na het invallen van de dooi, de Tafeleenden alweer naar noord: Hbz. 42 N en
Texel 33 N, 6 Z

-Kuifeend - *Aythya fuligula*

Voor deze soort geldt hetzelfde als voor de Tafeleend, de grootste aantallen werden bij Scheveningen in december waargenomen:

17 dec 623 Z in 6 uur

19 dec 25 Z en 138 N in 3 uur

22 dec 141 Z in 2 uur

24 dec 159 tp

Ook bij de Hbz. werden in deze periode flinke aantallen Kuifeenden genoteerd: 18 dec 176 Z, 67 N in 5 uur.

-Toppereend - *Aythya marila*

Een geheel ander beeld dan bovengenoemde twee soorten biedt de Topper-eend. Van deze soort werden de meeste vogels op de Waddeneilanden gezien in oktober. In die maand trokken vooral op Terschelling en Schiermonnikoog veel Toppers langs: 1 okt 216 W in 2 uur Terschell. en op 16 okt 119 W in 3 uur Schier.

De vorstperiode had, opvallend genoeg, geen in het oog springende verplaatsingen van Toppereenden tot gevolg. Alleen op 31 december, dus net na de vorst, werden bij Texel veel Toppereenden waargenomen:

193 Z en 36 N in 2 uur.

Aan de kust van Noord- en Zuid-Holland werden niet zoveel Toppers gezien. Deze meeste exemplaren passeerden hier weliswaar in december, maar de aantallen bleven erg laag.

-Eidereend - *Somateria mollissima*

Zoals gebruikelijk werd het merendeel van de Eidereenden waargenomen op de Waddeneilanden. Vooral Schiermonnikoog nam wat deze soort betreft een aparte plaats in.

Al in augustus verbleven tientallen Eidereenden voor de kust van de Waddeneilanden. Sterke doortrek kwam pas op gang in oktober, uitschietters waren (beide op Schier):

16 okt 7-10 uur 1808+762+1248 W (453+181+190 en 117+581+8340)

172+101+40 O (55+39+190 en 117+62+210)

23 okt 9-16 uur 420+737+814+1035+379+855+477 W

Doortrek van deze omvang werd later in het jaar nergens meer gezien. Aande kust van Noord-Holland kon alleen in november enige trek bespeurd worden: 9 nov 330 N in 3 uur Hbz. Langs de Zuidhollandse kust verbleven kleine groepjes Eidereenden ter plaatse (tot 60 exx. op de

Maasvlakte). Dit najaar werden meer mannetjes gezien dan vrouwtjes, dit in tegenstelling tot 1980 toen de vrouwtjes de overhand hadden.

-Koningseidereend - *Somateria spectabilis*

24 en 25 dec 1 onv ♂ tp op Texel

-IJseend - *Clangula hyemalis*

Dit najaar werden niet veel IJseenden opgemerkt. De eerste waarneming viel op 4 oktober op Schier (1 W). Van de Hbz. kwamen de meeste waarnemingen uit november, zowel op de Wadden als langs de Zuidhollandse kust werden de meeste IJseenden uit oktober en december gemeld. Het hoogste uurtotaal bedroeg slechts 3 exemplaren (16 december bij Scheveningen en 27 dec Schiermonnikoog).

-Zwarte Zeeëend - *Melanitta nigra*

Het grootste aandeel (meer dan 50%) in het totaal aantal waargenomen Zwarte Zeeëenden had het Waddengebied. Daar konden in juli al regelmatig uren met meer dan 100 exemplaren gehaald worden. De beste dag uit deze maand was 20 juli: 957 Z en 141 N in 3 uur op Texel. Ook in augustus trokken op verschillende dagen grote aantallen Zwarte Zeeëenden langs op de Waddeneilanden. Deze trek golf was waarschijnlijk de jaarlijkse ruitrek van ♂♂, hoewel daarvoor de directe bewijzen (d.w.z. een hoog percentage gedetermineerde ♂♂) ontbreken. Enkele goede dagen waren: 2 aug 869 W in 2 uur Terschell.

10 aug 11-15 uur 265+430+359+256 W en tussen

17-19 uur 306+471 W Terschell.

13-15 uur 406+441 Z Texel

De laatste week van augustus verbleven grote aantallen Zwarte Zeeëenden voor de kust van Schiermonnikoog (op 24 aug + 700 tp), daarbij vond ook veel heen en weer gevlieg plaats, een voorbeeld daarvan: 26 aug 1501 W, 1318 O en 250 tp in 12 uur.

Eind september nam het aantal Zwarte Zeeëenden weer toe, nu vooral bij Terschelling: 25 sep 841 W in 2 uur en 1 okt 3000 tp.

Vrijwel de hele maand oktober bleven Zwarte Zeeëenden met veelal enkele honderden per uur aanwezig voor de Waddeneilanden. Op Texel vlogen de meeste vogels naar zuid, bij Schier was er vaak sprake van heen en weer vliegende beesten of rondzwemmende groepen Zwarte Zeeëenden.

11 okt 1123 Z in 7 uur Texel

14 okt 498 W, 982 O en 2500 tp in 2 uur Schier

23 okt 1356 W en 139 O in 2 uur Terschell.

3025 O in 2 uur Schier

In november passeerden maar weinig Zwarte Zeeëenden, in december namen de aantallen weer iets toe: 25 dec 647 Z in 2 uur Texel

30 dec 1001 W in 1 uur Terschell.

Aan de Noordhollandse kust werd het grootste uurtotaal geregistreerd op 5 juli (330 Z en 43 N, Hbz.). De beste dag voor dit gebied was 22 juli met aan de Hbz.: 418 Z, 199 N en 52 tp in 5 uur. Waaruit wel duidelijk naar voren komt hoe weinig Zwarte Zeeëenden hier gezien werden. Het voorkomen van deze soort aan de Zuidhollandse kust verschilde tot half december niet wezenlijk van Noord-Holland. Ook hier begin juli wat meer vogels (5 juli: 390 Z in 4 uur Schev.) en nadien nog maar heel weinig Zwarte Zeeëenden. Een trek golf op 18 en 19 december verstoorde dit patroon nogal abrupt met resp. 624 Z in 3 uur en 2215 Z in 2 uur. Na deze twee dagen viel de Zwarte Zeeëend ook hier weer terug op het oude niveau.

-Grote Zeeëend - *Melanitta fusca*

Ook van de Grote Zeeëend werden verreweg de meeste exemplaren op de Waddeneilanden gezien. Uit juli kwamen twee meldingen, één van de 8e (Terschelling) en één van de 19e (Vlieland). Vanaf half oktober passeerden met zekere regelmaat groepjes Grote Zeeëenden de kusten van de Waddeneilanden. De beste dagen waren:

18 okt 65 W in 2 uur Schier

23 okt 113 W en 9 $\frac{1}{2}$ in 2 uur Terschell.

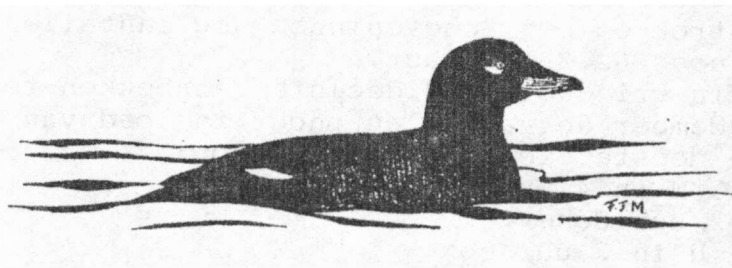
Het duurde hierna tot december voordat weer aantallen van betekenis langsvlogen: 6 dec 97 Z in 1 uur Texel

22 dec 100 N in 2 uur Texel

27 dec 51 O Schier

Aan de Hollandse kust leverde alleen decemoer wat meer Grote Zeeëenden, de soort was hier een onregelmatige, schaarse verschijning.

Goede decemberdagen aan de Hbz. waren 14 december (40 Z in 1 uur) en 25 december (30 N in 2 uur).

-Brilduiker - *Bucephala clangula*

De eerste waarneming van een Brilduiker werd pas gedaan op 1 oktober, bij zowel Castricum als Noordwijk. In het Waddengebied vond in oktober geringe doortrek plaats, meestal met slechts enkele vogels per uur. Twee beste dagen waren: 19 okt 21 W in 1 uur Ameland

21 okt 14 N in 2 uur Texel

Doortrek van Brilduikers begon aan de Hollandse kust in november:

7 nov 3 Z, 14 N in 1 uur Hbz. 7 nov 26 Z, 2 N in 2 uur Schev.

6 nov 23 Z in 2 uur Schev.

Als gevolg van het winterse weer in december nam de Brilduiker langs de hele kust sterk in aantal toe. Bij Scheveningen vlogen de Brilduikers vrij gericht naar zuid: 17 dec 42 Z in 5 uur

21 dec 29 Z in 3 uur

22 dec 41 Z en 7 tp in 2 uur

Bij de Hbz. kon geen overheersende vliegrichting aangewezen worden:

18 dec 9 Z, 18 N in 4 uur

31 dec 14 Z, 9 N in 2 uur

Op de laatste dag van het jaar werden in het Waddengebied de meeste Brilduikers waargenomen: 31 dec 35 Z, 10 N en 2 tp in 2 uur Texel

7 W, 3 O en maar liefst 220 tp in 3 uur Schier.

-Nonnetje - *Mergus albellus*

Alle waarnemingen van Nonnetjes kwamen uit de tweede helft van december, wanneer deze soort dagelijks gezien werd. Bij Scheveningen vlogen op 17 en 28 december resp. 49 en 46 Z, terwijl aan de Hbz. en op Texel op 24 en 27 december vrijveel noordwaarts vliegende vogels waargenomen werden (83 resp. 64 N), iets wat bij andere posten niet werd gezien.

-Middelste Zaagbek - *Mergus serrator*

Het aantal Middelste Zaagbekken bereikte het najaar van 1981 een

recordhoogte (cf. 1977:2.336, 1978:1.887, 1979:1.716, 1980:1.923 en 1981:2.915). Dit aantal werd niet uitsluitend veroorzaakt doordat tijdens de vorstperiode veel Middelste Zaagbekken gezien werden, ook een aantal goede trekdagen in oktober op de Wadden leverden haast een even belangrijke bijdrage. Juli-waarnemingen werden gedaan op de 12e, 15e, 16e en 20e aan de Hbz., de 19e (met 7 W) op Vlieland en bij Scheveningen verbleef vanaf 2 juli steeds 1 exemplaar ter plaatse, terwijl hier op de 4e en de 26e een langsvliegende Middelste Zaagbek werd gezien. Uit augustus kwamen twee meldingen van de Waddeneilanden en 11 van de Zuidhollandse kust. Doortrek van Middelste Zaagbekken in september was zichtbaar aan de Hbz. (25 sep 20 Z in 2 uur) en bij Scheveningen (30 sep 34 Z in 3 uur), uit het Waddengebied kwamen uit deze maand slechts drie meldingen binnen.

In oktober passeerden langs de hele kust Middelste Zaagbekken, nu vooral op de Waddeneilanden:

16 okt 87 W in 4 uur Schev.	21 okt 79 W in 5 uur Schier
42 Z in 2 uur Schev.	23 okt 133 W in 2 uur Terschell.
19 okt 120 W in 2 uur Schier	

Ook begin november trokken bij Scheveningen nog aantallen van enige betekenis langs: 6 nov 62 Z in 5 uur.

Na een periode waarin vrij weinig Middelste Zaagbekken te zien waren liepen rond half december de aantallen onder invloed van de vrieskou op. Toen werden de meeste exemplaren gezien op:

27 dec 75 Z en 5 N in 4 uur Hbz.
28 dec 48 Z in 2 uur Schev.
31 dec 20 Z, 55 N in 2 uur Hbz.
42 Z, 32 N en 4 tp in 2 uur Texel

-Grote Zaagbek - Mergus merganser

De eerste exemplaren werden genoteerd op 7 november (1 Z Castricum en 6 Z Texel). Daarna passeerden vrij regelmatig Grote Zaagbekken. Tussen 25 en 28 december vond bij de Hbz. en Scheveningen een sterke trek golf plaats:

	25 dec.	26 dec.	27 dec.	28 dec.
Scheveningen	1 Z, 3 N	7 Z, 4 N	253 Z	30 Z, 1 N
Hbz.	40 Z, 3 N	-	314 Z, 3 N	15 Z

9.8. Steltlopers - Charadriidae

-Scholekster - Haematopus ostralegus

Bij Scheveningen vond in juli en augustus in de avonduren soms sterke zuidwaartse trek van Scholeksters plaats. Dit verschijnsel werd ook al in andere jaren vastgesteld. De beste 'Scholeksteravonden' waren nu: 30 juli 18-21uur 46+106-184 Z.

6 aug 18-20uur 152-143 Z

Eerder op de dag van 6 augustus verbleven bij Scheveningen 280 exemplaren ter plaatse. Bij Hoek van Holland werd in de avond van 11 augustus eveneens Scholekster-trek waargenomen: 193 Z in 2 uur. Elders langs de kust was deze avondtrek niet waargenomen, de Scholekster beperkte zich hier tot heen en weer vliegen en/of op het strand zitten. Toen in december de Waddenzee geheel met ijs bedekt raakte, verschenen grotere aantallen Scholeksters aan de Noordzeekust.

16 dec 145 Z in 1 uur Schev.	21 dec 130 Z in 2 uur Texel
17 dec 496 Z in 2 uur Schev.	31 dec 1800 W in 1 groep Schier

-Kievit - *Vanellus vanellus*

Reeds in de tweede week van juli trokken behoorlijke aantallen Kievitten over, in sommige uren zelfs meer dan 100 exemplaren. De sterkste trek van Kievitten was zichtbaar in september op de dagen met oostelijke winden. 18 sep 711 Z in 3 uur Hbz.

26 sep 7-9uur 478+776 Z Texel

7-18uur 238+729+475+530+343+64+128+219+104+11 Z Hbz.

8-12uur 160+304+448+219 Z Schev.

Kort na het invallen van de vorst in december kwamen af en toe groepen Kievitten over: 10 dec 550Z in 1 uur Schev.

14 dec 441Z in 2 uur Hbz.

-Bontbekplevier - *Charadrius hiaticula*

Doortrek van geringe omvang werd alleen vastgesteld bij Scheveningen in augustus en september. Beste dagen:

22 aug 81 Z in 4 uur

16 sep 44 Z in 2 uur

11 sep 44 Z in 1 uur

-Kleine Plevier - *Charadrius dubius*

13 aug 1 Z Hbz.

18 aug 1 Z Hbz

-Strandplevier - *Charadrius alexandrinus*

22 jul 1 Z Hbz.

10 okt 1 W Schier

23 aug 2 W Schier

-Zilverplevier - *Pluvialis squatorola*

Van deze soort passeerden slechts geringe aantallen de kust. Uren met meer dan 10 exemplaren vormden een uitzondering. Die uitzonderingen waren onder meer:

26 sep 32 Z in 6 uur Hbz.

1 nov 18 Z in 1 uur Westkapelle

19 okt 22 Z in 2 uur Texel

14 dec 25 Z in 1 uur Hbz.

30 okt 22 Z in 1 uur Schev.

-Goudplevier - *Pluvialis apricaria*

Van doortrek was voor het eerst sprake op 7 augustus bij Scheveningen met 52 Goudplevieren naar zuid in 1 uur. Eind augustus vond wat regelmatigere doortrek plaats, in veel gevallen was de soort met enkele exemplaren aanwezig (uitschieter was o.m. 23 aug: 47 Z in 2 uur Texel). Twee andere uren die er uit sprongen waren op: 19 sep 70 Z Westkapelle en 20 okt 58 Z bij Scheveningen.

De meeste Goudplevieren vlogen pas langs in december, ongetwijfeld veroorzaakt door het dikke pak sneeuw dat na 8 december de weilanden bedekte: 10 dec Schev. 271 Z in 1 uur

12 dec Hbz. 1000 Z in 1 uur

-Morinelplevier - *Eudromias morinellus*

31 aug 1 ad.zkl. N Castr.

12 sep 1 Z Ameland

-Steenloper - *Arenaria interpres*

Bij de Hbz., IJmuiden en Scheveningen verbleven vanaf juli Steenlopers op de strekdammen en pieren. De grootste groepen beliepen aan de Hbz. 67 exemplaren (op 4 nov.), 149 op 19 december bij IJmuiden en 61 bij Scheveningen op 31 december. Daarnaast waren op 1 november bij Westkapelle 70 Steenlopers present en op 7 november op de Maasvlakte 42 exemplaren. Gerichte zuidwaartse trek kon eigenlijk bij geen enkele post vastgesteld worden, vermeld worden alleen een paar uur met meer dan 20 exemplaren:

22 jul 22 Z Texel
21 okt 27 N Hbz.

21 dec 29 Z Texel
27 dec 24 Z Hbz.

-Watersnip - *Gallinago gallinago*

Uit alle maanden werden Watersnippen gemeld. De grootste aantallen werden waargenomen aan de Hbz. op 26 september (124 Z) en 14 december (154 Z). Bij de andere posten lagen de aantallen beduidend lager.

-Bokje - *Lymnocyptus minimus*

18 dec 1 Z Hbz.

-Houtsnip - *Scolopax rusticola*

15 dec 1 Z Hbz.
17 dec 3 Z, 2 tp Schev.
18 dec 2 Z, 2 tp Hbz.
19 dec 1 Z, 1 tp Schev.

21 dec 1 Z Texel
22 dec 1 tp Schev.
25 dec 2 tp Hbz.

-Wulp - *Numenius arguata*

Al begin juli begon een overheersend zuidwaarts gerichte trek van Wulpen, die bij alle posten waargenomen werd. Bij Scheveningen vond in de tweede week van juli een trek golfje plaats:

8 juli 126 Z in 6 uur en 9 juli 78 Z in 3 uur.

Een tweede trek golfje werd zowel op Texel als bij Scheveningen opgemerkt: 19 aug 39 Z in 2 uur Texel en bij Scheveningen 84 Z in 2 uur. Alleen aan de Hbz. trokken in de vierde week van september wat meer Wulpen langs: op 26 september 67 Z in 10 uur.

Ook op de Wulp had de vorstperiode een grote invloed, in december kwamen op de volgende dagen grote aantallen langs:

15 dec 205 Z in 4 uur Hbz. 18 dec 302 Z in 4 uur Hbz.
17 dec 119 Z in 2 uur Hbz. 21 dec 92 Z in 2 uur Texel
684 Z in 5 uur Schev.

-Regenwulp - *Numenius phaeopus*

Bij Scheveningen kwamen de meeste Regenwulpen langs. Vanaf begin juli waren daar, vaak in de avonduren, kleine groepjes Regenwulpen te zien. De beter dagen voor deze soort waren:

11 juli 23 Z in 1 uur 5 aug 25 Z in 2 uur

Na augustus werden nog maar weinig Regenwulpen waargenomen. De laatste waarnemingen vielen op 3 okt 1 Z Castr. en 19 okt 1 N Petten

-Grutto - *Limosa limosa*

Zeven waarnemingen in juli en 5 in augustus; het hoogst uurtotaal bedroeg: 15 Z op 8 juli bij Scheveningen.

-Rosse Grutto - *Limosa lapponica*

Vanaf begin juli was de Rosse Grutto weer aanwezig op en aan de kust.

Aan de Hollandse kust betrof het voornamelijk kleine aantallen zuidwaarts vliegende vogels, op de stranden van de Waddeneilanden verbleven tot eind oktober Rosse Grutto's (max. op 2 augustus 118 tp Terschelling), terwijl hier de langsvliegende vogels eveneens overwegend naar west danwel zuid vlogen. Echte doortrek van enige omvang werd bij geen enkele post geregistreerd. In december werden de meeste langsvliegende vogels gezien op Texel: 21 dec 67 Z en 27 N in 2 uur.

-Zwarte Ruiter - *Tringa erythropus*

12 juli 1 Z N'wijk
14 aug 1 Z Schev.
26 aug 1 tp Schier

7 sep 2 N Hbz.
11 sep 1 Z Schev.
12 sep 1 W Ameland

-Tureluur - *Tringa totanus*

In de avonduren van 8 juli vlogen bij Scheveningen grote aantallen Tureluurs langs: 18-21uur 16+563+532 Z. Na deze dag werden hier alleen nog op 16 juli (87 Z in 2 uur) noemenswaardige aantallen genoteerd. Ook bij de overige posten bleven de aantallen Tureluurs tot half december aan de lage kant. Het invallen van de vorst in december zorgde bij de Hbz. voor een opleving: 14 dec 244 Z in 2uur
18 dec 159 Z in 3uur

Op Texel vlogen op 31 december alweer Tureluurs naar noord (41 N in 1 uur).

-Groenpootruiter - *Tringa nebularia*

Bij Scheveningen vond op 9 juli een sterke passage van Groenpootruiters plaats: 190 Z in 2 uur. Dit was meteen de enige dag die voor deze soort vermeldenswaard was.

-Witgatje - *Tringa ochropus*

4 aug 1 Z Hbz.	8 aug 1 Z Texel
7 aug 2 N Hbz.	11 aug 1 Z Hbz.
8 aug 1 Z Schev.	24 aug 1 uit zee Schier

-Oeverloper - *Actitis hypoleucos*

Vanaf half juli verbleven er Oeverlopers op het havenhoofd van Scheveningen. De grootste groep werd gezien op 11 september: 27 tp. De laatste Oeverloper verbleef hier op 15 oktober. Elders langs de kust werden maar weinig Oeverlopers opgemerkt.

-Kanoetstrandloper - *Calidris canutus*

De meeste Kanoeten trokken eind oktober bij Scheveningen langs: 31 okt 248 Z in 3 uur. Op de Waddeneilanden en aan de Noordhollandse kust werden Kanoetstrandlopers alleen in zeer kleine aantallen gezien. In december verbleven steeds kleine groepjes bij de Hbz. en bij Scheveningen.

-Kleine Strandloper - *Calidris minuta*

Uit juli kwamen vier meldingen, 5 uit augustus, uit september 11, in de tweede helft van deze maand passeerden de meeste exemplaren en tenslotte 2 oktoberwaarnemingen.

-Paarse Strandloper - *Calidris maritima*

Twee vroege Paarse Strandlopers waren op 18 juli aanwezig bij Scheveningen. Na begin augustus nam in de loop van het jaar het aantal toe op de pieren van Scheveningen (max. op 20 dec 30 tp) en IJmuiden (max. op 19 dec 81 tp). Ook op de Maasvlakte werd in december een grote groep Paarse Strandlopers gezien (9 dec 70 tp). Boven IJmuiden konden maar weinig Paarse Strandlopers waargenomen worden.

-Bonte Strandloper - *Calidris alpina*

Geringe doortrek van Bonte Strandlopers vond al plaats in juli, de meeste Bontjes vlogen langs aan de Hbz, veelal naar noord. Grotere aantallen kwamen niet langs voor eind september en oktober:

24 sep 175 Z in 2 uur Hbz.	13 okt 200 Z in 4 uur Schev.
26 sep 143 Z in 10 uur Hbz.	20 okt 260 Z in 2 uur Schev.

In november werd aan de Hbz. een klein noordwaarts trek golfje opgemerkt, o.m. op 7 november 116 N in 3 uur. Op Schiermonnikoog waren in oktober tot 69 Bonte Strandlopers (op de 21e) aanwezig. Nadien werden nog maar weinig Bontjes gezien.

-Krombekstrandloper - *Calidris ferruginea*

Uit de maande juli, augustus, september en oktober kwamen verschillende waarnemingen binnen. Opvallend was de waarneming van 20 exemplaren naar noord op 10 augustus aan de Hbz.

-Drieteenstrandloper - *Calidris alba*

Op 7 juli vlogen bij Ameland de eerste Drieteenstrandlopers naar west. In het Waddengebied verbleven vanaf eind juli regelmatig Drieteenstrandlopers op het strand of werden heen en weer vliegende vogels gezien. Op 10 augustus was op Terschelling al een groep van 125 exemplaren aanwezig. In oktober stegen de aantallen, op 20 oktober op Schier 270 Drieteentjes op het strand. Ook in november en december hielden zich op het Noordzeestrand van de Waddeneilanden grote groepen Drieteentjes op, maxima op: 24 dec 250 tp Texel en 30 dec 450 tp Terschelling. Langs de Hollandse kust waren alleen in december bij Scheveningen grote groepen Drieteenstrandlopers aanwezig (tot 222 exemplaren tp op 24 december).

-Kemphaan - *Philomachus pugnax*

Buiten november werden in alle maanden Kemphanen gezien, het enige uur met meer dan 3 exemplaren was op 26 augustus te Scheveningen (21 Z).

-Kluut - *Recurvirostra avosetta*

18 aug	5 Z Schev.	12 okt	4 Z N'wijk
24 aug	1 tp M'vlakte	21 okt	2 N Hbz.
5 sep	1 Z Hbz.	8 nov	3 N Hbz.

-Rosse Franjepoot - *Phalaropus fulicarius*

13 sep	1 Z Schev.	10 okt	1 N Castr.
4 okt	1 Z Schev.	2 dec	1 tp IJmuiden

-Grauwe Franjepoot - *Phalaropus lobatus*

10 okt 1 tp M'vlakte

9.9. Jagers - Stercorariidae

-Grote Jager - *Stercorarius skua*

In tegenstelling tot andere zeevogels was de herfst van '81 voor Grote Jagers bepaald niet slecht. Uit juli kwamen zoals gebruikelijk al verschillende meldingen van Grote Jagers binnen:

22 jul	1 tp Texel	29 jul	4 Z, 3 N Hbz.
25 jul	1 N, 1 tp Hbz.	31 jul	1 N Hbz.
26 jul	1 tp Hbz.		

Ook augustus bracht meerdere dagen Grote Jagers voor de kust (3 maal Waddengebied, 5 maal Hbz. en 1 maal Scheveningen). September daarentegen bleef voor deze soort aan de magere kant (slechts 10 meldingen). Het merendeel van de Grote Jagers passeerden in oktober. Bij een harde tot stormachtige wind uit het noordwesten op 11 oktober vlogen bij vrijwel alle posten Grote Jagers langs:

Texel	10 Z in 5 uur	Schev.	9 Z, 4 N in 7 uur
Hbz.	6 Z, 10 N in 10 uur	M'vlakte	12 Z in 6 uur

Ook op 13 oktober vlogen bij Schiermonnikoog nog veel Grote Jagers: 9 W in 1 uur. Op een aantal dagen in november konden nog Grote Jagers waargenomen worden: 24 nov (2 Z, Schev.) en 21 nov (Texel). Tenslotte was op 12 december bij de Maasvlakte nog een Grote Jager aanwezig.

-Middelste Jager - *Stercorarius pomarinus*

In de herfst van 1981 passeerden maar weinig Middelste Jagers de kust. Op een drietal dagen in juli werd een Middelste Jager gezien (14e, 18e Hbz. en 25e Schev.). Voor het Waddengebied kon pas op 26 augustus een Middelste Jager vastgesteld worden. Op slechts één dag in september vloog meer dan één Middelste Jager langs (23 sep 4 Z Schev.). De volgende dagen in oktober leverden wat meer exemplaren van deze 'jager' op:

4 okt (5ad en 2^{le}J) Z in 1 uur M'vlakte
11 okt 3ad lichte fase Z in 2 uur Texel
5 (2ad lichte fase en 1^{le}J) Z, 1 N in 5 uur Hbz.
9 (4 lichte fase, 2 donkere fase) Z in 4 uur Schev.
4 lichte fase Z Maasvlakte in 1 uur
31 okt 3^{le}J Z in 2 uur Texel

De laatste Middelste Jagers werden waargenomen op 24 november aan de Hbz. en op 20 december bij Castricum.

-Kleine Jager - *Stercorarius parasiticus*

Ook voor de Kleine Jager was najaar '81 bijzonder matig. Ook dit jaar werden weer de meeste exemplaren aan de Zuidhollandse kust gezien. In juli was de Kleine Jager op slechts 9 dagen vertegenwoordigd. In de loop van augustus namen de aantallen Kleine Jagers toe, met grote regelmaat passeerden enkele exemplaren per uur, alleen bij de Zuidhollandse kust kwamen de aantallen per uur soms boven de 10 exemplaren uit (o.m. 29 aug 9 Z, 16 N bij Schev.).

In september vlogen langs de hele kust wat meer Kleine Jagers langs, de beste dag van deze maand was 13 september:

Texel 5 Z, 20 N in 6 uur N'wijk 20 N in 1 uur

Hbz. 61 N w.o. 19 lichte fase in 5 uur Schev. 23 Z, 5 N in 3 uur

In het Waddengebied passeerden in oktober op een aantal dagen nog vrij veel Kleine Jagers (11 okt 22 Z in 4 uur bij Texel, 12 okt 20 W in 1 uur bij Schier). Merkwaardig genoeg werden toen aan de Hollandse kust niet zoveel Kleine Jagers meer gezien. De waarnemingen van de laatste Kleine Jagers vielen op: 21 nov Hbz, 24 nov Texel en 29 nov Scheveningen. Bovendien werden nog twee december-waarnemingen gedaan op de 20e (Castr.) en 25e (Hbz.).

De volwassen exemplaren van de lichte fase kwamen nogal verspreid over de periode langs, maar toch vooral in september en oktober (vorig jaar juist augustus). Ook de juvenielen Kleine Jagers trokken niet geconcentreerd door in één bepaalde periode.

-Kleinste Jager - *Stercorarius longicaudus*

26 aug 1 ad O Schier

9.10. Meeuwen en Sterns - Laridae

-Grote Mantelmeeuw - *Larus marinus*

In juli en augustus verscheen de Grote Mantelmeeuw tamelijk regelmatig in veel uren, soms met enkele tientallen in een uur. Rond half september liepen de aantallen sterk op. Op Ameland waren op 12 september 1000 exemplaren aanwezig en hier vlogen op de 13e 200 W in 1 uur. In de tweede week van oktober vond aan de Hbz. een vrij sterke passage van Grote Mantelmeeuwen plaats: 11 okt 479 Z in 4 uur.

Ook eind oktober trokken veel Grote Mantelmeeuwen langs, nu met name op de Waddeneilanden: 29 okt 406 W in 1 uur Terschelling.

Na deze dagen werden nergens aan de kust uurtotalen boven de 100 exemplaren meer gehaald. Wel bleven er Grote Mantelmeeuwen met tientallen per uur langs komen.

-Kleine Mantelmeeuw - *Larus fuscus*

Kleine Mantelmeeuwen verbleven in juli en augustus in vrij grote aantallen voor de kust. Het betrof toen voornamelijk heen en weer vliegende vogels. Vanaf half augustus werd de vliegrichting weliswaar overheersend zuid, de sterkste doortrek vond pas plaats in september en oktober. Goede trekdagen uit deze maanden waren:

19 sep 608 Z in 2 uur M'vlakte
26 sep 1160 tp M'vlakte
4 okt 595 Z in 3 uur Hbz.
11 okt 1080 Z in 2 uur N'wijk

Na eind oktober werden nogmaaf af en toe Kleine Mantelmeeuwen waargenomen. Het merendeel van de volwassen vogels behoorde weer tot de ondersoort *Larus fuscus intermedius*.

-Zilvermeeuw - *Larus argentatus*

Geen gegevens verzameld. Wel was van 12 t/m 14 september 1 adult Geelpootmeeuw (*L. cachinnans*) bij de Hbz. aanwezig.

-Grote Burgemeester - *Larus hyperboreus*

14 okt 12ekj tp Schev.	29 nov 1lekj Z Texel
1 nov-2 dec lad tp M'vlakte	2-20 dec 2lekj tp M'vlakte
21-28 nov 1lekj tp Hbz.	2-19 dec 1lekj tp Schev.
21 nov 1lekj Z Texel	19 dec lad tp Schev.
25 nov 2lekj Z Schev.	

-Stormmeeuw - *Larus canus* (alleen Hbz.)

In juli waren bij de Hbz. honderden Stormmeeuwen aanwezig, een overheersende vliegrichting was niet aan te wijzen, deze vogels kwamen vermoedelijk uit de broedkolonie bij Schoorl. Overeenkomstig andere jaren werden tussen half augustus en eind september maar weinig Stormmeeuwen gezien. Daarna namen de aantallen Stormmeeuwen weer sterk toe en nam het heen en weer gevlieg weer een aanvang. In periode 41 werden de meeste 1e en 2e jaars Stormmeeuwen geteld.

-Zwartkopmeeuw - *Larus melanocephalus*

De Zwartkopmeeuw is in elke maand gezien, in juli werden de meeste exemplaren waargenomen. In totaal werden 6 adulte en 4 onvolwassen vogels genoteerd, en bij 3 vogels werd door de waarnemers geen leeftijd opgegeven. Eén onvolwassen exemplaar werd bij de Hbz. in één week drie maal gezien.

-Kokmeeuw - *Larus ridibundus*

Kokmeeuwen lieten zich weer in een aantal fraaie trekgolven zien. Helaas is aan de Zuidhollandse kust de Kokmeeuw niet consequent geteld, zodat de gegevens van dit gebied niet in de uurgemiddelde-grafiek zijn opgenomen. De eerste trek golf viel rond eind juli, was het sterkst aan de Hbz. en ook zichtbaar op de Wadden:

20 jul 550 Z in 3 uur Hbz.
451 Z in 3 uur Texel
26 jul 469 Z in 1 uur Hbz.

Deze trek golf bestond voornamelijk uit adulte beesten.

Eind september volgde een tweede trek golf, weer betrof het volwassen exemplaren: 26 sep 930 Z in 3 uur Texel

807 Z in 10 uur Hbz.

27 sep 565 Z in 3 uur Hbz.

Een volgende passage van opnieuw voor het merendeel volwassen vogels was zichtbaar half oktober.

16 okt 1966 W in 4 uur Schier
23 okt 1260 W in 5 uur Schier
25 okt 444 Z in 3 uur Hbz.

Na een paar weinig uitgesproken verplaatsingen in november aan de Hbz, waarbij hooguit enkele tientallen vogels per uur betrokken waren, volgde hier nog een klein doortrekgolfje in december:

18 dec 353 Z in 6 uur.

Het meest opvallende aan het trekpatroon van de Kokmeeuw is het ontbreken van een geconcentreerde passage van juveniele vogels. Doortrek van deze vogels valt vooral te verwachten in augustus en juist in die maand werd geen trek golf opgemerkt.

Tot slot nog een opsomming van goede dagen aan de Zuidhollandse kust:

15 jul 420 Z in 1 uur N'wijk 26 okt 915 Z in 1 uur Schev.
27 sep 520 Z in 3 uur M'vlakte 31 okt 500 Z in 1 uur M'vlakte

-Dwergmeeuw - *Larus minutus*

Na een paar mindere Dwergmeeuwen-jaren ging het met deze soort dit jaar wat beter. Het grootste aandeel in het vrij grote aantal Dwergmeeuwen leverden de Zuidhollandse telposten. Vorig jaar werden de meeste Dwergmeeuwen gezien op de Waddeneilanden.

De meeste juli-waarnemingen kwamen van de Wadden (6 dagen met 13 exx) en Zuid-Holland (10 dagen met 34 exx). Het duurde daarna tot in oktober voordat de trek op gang kwam.

4 okt 175 Z in 3 uur M'vlakte
7 okt 274 Z, 60 N in 8 uur Hbz.
11 okt 140 Z, 284 N in 11 uur Hbz.
307 Z in 8 uur M'vlakte
13 okt 160 Z, 55 tp N'wijk
25 okt 131 Z in 4 uur Hbz.
30 okt 139 Z in 2 uur Texel

Bij Scheveningen was eind november nog sterke Dwergmeeuwen-trek te zien: 24 nov 353 Z in 8 uur. In december werden langs de hele kust met zekere regelmaat Dwergmeeuwen waargenomen (tot 19 Z in 1 uur bij Westkapelle).

-Vorkstaartmeeuw - *Larus sabini*

10 okt 1lekj W Schier 24 nov 1lekj Z Schev.
11 okt 1lekj tp Hbz. 5 dec 1lekj Z Hbz.
24 okt 1lekj Z Schev. 1lekj N Westkapelle
31 okt 2lekj Z, 1lekj en 1ad N Hbz.

-Drieteenmeeuw - *Rissa tridactyla*

Op 10 dagen in juli werden Drieteenmeeuwen genoteerd (1 maal Wadden, 5 maal Hbz. en 4 maal Zuidhollandse kust). Na half augustus verschenen regelmatig Drieteenmeeuwen voor de kust, de aantallen bleven echter steeds heel laag. September bracht bijzonder weinig exemplaren van deze soort binnen gezichtsafstand. Grotere aantallen kwamen in oktober en november langs, maar ook nu bleven echte uitschieters uit, 1981 was ook wat Drieteenmeeuwen betreft nogal matig. De dagen waarop de meeste Drieteenmeeuwen gezien worden waren:

24 okt 305 Z in 3 uur Schev. (82lej en 223 adult)
31 okt 168 Z en 228 N in 7 uur Hbz.
13 nov 859 N in 6 uur Hbz.
21 nov 213 Z in 2 uur Texel (73lej en 144 adult)
24 nov 485 Z in 8 uur Schev. (43lej en 382 adult)

In december werden alleen op Texel af en toe wat meer drieteenmeeuwen waargenomen: 4 dec 67 Z en 90 N in 1 uur.

-Zwarte Stern - *Chlidonias niger*

Najaar '81 leverde een bijzonder gering aantal Zwarte Sterns op. Doortrek heeft eigenlijk alleen plaats gevonden aan de Zuidhollandse kust, waar in augustus de meeste exemplaren langsvlogen:

8 aug 44 Z in 3 uur Schev.

58 Z in 2 uur Hoek van Holl.

Van de overige telposten is alleen 11 september op Ameland met 31 west in 1 uur het vermelden waard. De laatste Zwarte Sterns werden gezien op 9 oktober (Castricum), 10 oktober (Scheveningen) en 28 oktober (Terschell.).

-Witvleugelstern - *Chlidonias leucopterus*

25 aug 1 N Schev.

-Lachstern - *Gelochelidon nilotica*

27 jul 1 Z Texel

10 sep 1 Z Castr.

16 aug 1 Z Vlieland

-Visdief/Noordse Stern - *Sterna hirundo/paradisaea*

Zeer grote aantallen 'noordse dieven' (in dit geval Visdieven) zijn in de nazomer van 1981 de Zuidhollandse telposten gepasseerd. Aan de Hbz. bleven de aantallen 'dieven' ver onder de maat, op de Wadden ging het weer wat beter.

Begin augustus kwam de grote stroom Visdieven op gang, welke aanhield tot half september. Bij Scheveningen en ook Hoek van Holland werden de grootste aantallen vastgesteld:

11 aug 19-21 uur 1748+3340 Z (alleen Visdieven) Hoek van Holl.

12 aug 5- 7 uur 1891+1536 Visdieven N Schev.

19-21 uur 1590+1425 Visdieven Z Schev.

19-21 uur 4505+3598 Visdieven Z Hoek van Holl.

13 aug 5-6 uur 5860 Visdieven N Schev.

Duidelijk is de concentratie in de avonduren (slaaptrek) en het massale terugvliegen in de vroege ochtend. In september vlogen de vogels meer gericht naar zuid:

7 sep 1351 Visdieven Z in 1 uur Schev.

13 sep 1805 'dieven' Z in 6 uur M'vlakte

1012 Visdieven Z in 3 uur Schev.

De beste dagen voor 'noordse/dieven' elders langs de kust waren de volgende: 13 aug 1002 W in 3 uur Vlieland (142 Visdief)

1739 Z in 4 uur Texel (41 Visdief)

1074 Z in 3 uur Hbz. (843 Visdief en 92 Noordse St.)

15 aug 1514 Z in 2 uur Texel

Van alle waargenomen 'noordse/dieven' werd ruim 73% als Visdief genoteerd, tegenover slechts 1% voor de Noordse Stern. Van de waargenomen Visdieven werd 11% aan de Noordhollandse kust, 1% op de Wadden en maar liefst 88% aan de Zuidhollandse kust waargenomen. Voor de Noordse Stern lagen de percentages als volgt: 51%, 37% en 12%.

De dagen waarop de meeste Noordse Sterns langsvlogen waren:

14 aug 114 Z in 3 uur Texel 14 sep 220 Z in 3 uur Hbz.

De laatste waarnemingen van Noordse Sterns vielen op: 12 okt (Schier)

11 okt (Schev.) en 9 nov (Castr.) en van de Visdief op 27 okt (Terschell.), 9 nov (Hbz.) en 10 nov (Schev.).

-Dwergstern - *Sterna albifrons*

In het Waddengebied trokken eind juli al kleine groepjes Dwergsterns naar west (bijv. 22 juli 30 W in 1 uur Ameland). Een volle maand later vlogen echter de meeste Dwergsterns langs:

26 aug 105 W en 40 O in 9 uur Schier

27 aug 96 W en 15 O in 5 uur Schier

Aan de Hollandse kust werd vooral in september doortrek van deze soort opgemerkt: 14 sep 80 Z in 1 uur Hbz.

15 sep 59 Z in 3 uur M'vlakte

Op Texel werd op 26 september de laatste Dwergstern gezien, aan de Hbz. vlogen op 4 oktober nog 6 Dwergsterns zuid en als laatste waarneming voor de Zuidhollandse kust werd 30 september (Scheveningen) opgegeven.

-Grote Stern - *Sterna sandvicensis*

Bij de Grote Stern is het vaak moeilijk om aan te wijzen wanneer fourageervluchten (het bekende heen en weer gevlieg) overgaan in trek. In juli en augustus vloog steevast een belangrijk deel van de vogels naar noord of oost, windrichtingen schijnen in het broedseizoen veelal de vliegrichting te bepalen. Vaak grote aantallen werden deze eerste twee maanden genoteerd:

19 jul 762 W in 1 uur Vlieland

29 jul 910 Z en 223 N in 3 uur Hbz.

3 aug 771 Z, 311 N in 3 uur Texel

5 aug 691 Z, 854 N in 2 uur Schev.

9 aug 920 Z in 2 uur Hbz.

12 aug 2178 N in 2 uur Schev.

24 aug 478 Z, 780 tp M'vlakte

Na half september vlogen op de Waddeneilanden vrijwel alle Grote Sterns naar zuid of west; de beste trekdagen waren:

13 sep 426 Z in 5 uur Texel 23 sep 404 Z in 1 uur Terschell.

Aan de Noordhollandse kust duurde het tot eind september voordat de Grote Sterns overwegend naar zuid trokken:

27 sep 301 Z in 6 uur Hbz. 30 sep 228 Z in 4 uur Hbz.

Bij de Zuidhollandse kust was de vliegrichting al vanaf begin september voornemelijk zuid: 7 sep 356 Z in 5 uur Schev.

27 sep 253 Z in 5 uur M'vlakte

De laatste waarnemingen van Grote Sterns vielen op:

24 okt Terschelling (4 W) en Texel (1 Z)

4 nov Hbz. (2 N)

23 nov Westkapelle (3 Z)

De meeste eerste jaars Grote Sterns waren te zien rond half juli aan de Hbz. en op Texel.

9.11. Alkachtigen - Alcidae

-Alk/Zeekoet - *Alca torda*/Uria aalge

Het aantal 'alk/zeekoeten' blijft weliswaar ver onder het totaal van het recordjaar 1980, in vergelijking met andere jaren doet '81 het niet slecht. Zoals gewoonlijk werden aan de Hbz. de meeste exemplaren waargenomen. Slechts één juli-waarneming van een 'alk/zeekoet' kwam deze keer binnen (26 juli 1 Zeekoet tp Vlieland). Augustus leverde al iets meer waarnemingen op (Wadden 3 maal, Hbz. 3 maal en Zuid-Holland 2 maal).

In oktober en november echter passeerden de meeste alk/zeekoeten, vrijwel alleen met harde aanlandige wind:

11 okt 92 N in 9 uur Hbz.

31 okt 9 Z, 32 N in 4 uur Texel

13 nov 244 N, 9 Z in 6 uur Hbz.

Slechts 10% van de alk/zeekoeten kon op soort gebracht worden, daarvan werd 23% als Alk opgeschreven, het merendeel van de gedetermineerde vogels is Zeekoet. De verhouding Alk:Zeekoet bij de verschillende deelgebieden lag als volgt:

Wadden 1:18
N-Holl. 1:2,75
Z-Holl. 1:2,72

-Papegaaiduiker - *Fratercula arctica*

28 jul	1 N Texel	11 okt	1 N Schev.
16 sep	1 Z Schev.	6 dec	1 tp M'vlakte
30 sep	1 tp Hbz.		

In oktober en november werden aan de Hbz. wat meer Papegaaiduikers dan gebruikelijk waargenomen (in oktober 8 maal (betreffende 9exx.)) en in november ook 8 maal (10 exx.). Op 5 december vlogen aan de Hbz. bovendien nog 2 Papegaaiduikers zuid.

-Zwarte Zeekoet - *Cheppus grylle*

12-17 aug 1 juv tp Hbz.

-Kleine Alk - *Alle alle*

14 sep	1 Z Hbz.	31 okt	4 N Hbz.
13 okt	1 Z Hbz.	8 nov	5 N Hbz.
16 okt	1 W Schier	21 nov	1 Z Hbz.
20 okt	1 Z Texel	12 dec	4 N Hbz.
25 okt	1 N Hbz.		

9.12 Stootvogels, Uilen en Ralachtigen - Falconidae, Stringidae en
Rallidae

-Bruine Kiekendief - *Circus aeruginosus*

De meeste exemplaren (9) werden in september gezien, verder kwamen meldingen uit juli, augustus en oktober elk met drie waarnemingen.

-Blauwe Kiekendief - *Circus cyaneus*

De eerste waarneming werd gedaan op 27 september (1 Z Hbz.). Daarna volgden 3 meldingen uit oktober en 9 uit november. In december kwamen, tijdens de vorstperiode, de meeste exemplaren langs, vooral bij Scheveningen met 23 Z en 4 N. Bij de andere posten werden in deze maand 9 exemplaren gezien.

-Sperwer - *Accipiter nisus*

In oktober en november werden de meeste exemplaren waargenomen (16 resp. 10 exx). Voorts 1 melding uit augustus, 1 uit september en 3 uit december.

-Wespendief - *Pernis apivorus*

31 juli	1 N Hbz.	6 aug	1 Z Schev.
---------	----------	-------	------------

-Buizerd - *Buteo buteo*

9 aug	1 Z Hbz.	9 nov	1 Z Castr.
21 okt	1 W Schier	20 dec	1 Z Schev.

-Ruigpootbuizerd - *Buteo lagopus*

8 nov	1 Z Hbz.	31 dec	1 W Schier
-------	----------	--------	------------

-Visarend - *Pandion haliaetus*

13 sep	1 tp M'vlakte	30 sep	1 tp M'vlakte
--------	---------------	--------	---------------

-Torenvalk - Falco tinnunculus

Uit alle maanden kwamen ongeveer 10 meldingen binnen, het betrof meestal 1 exemplaar per waarneming.

-Smelleken - Falco columbarius

In de periode eind september-eind oktober werden de meeste Smellekens gezien (19 van de 23).

-Boomvalk - Falco subbuteo

Op 4 waarnemingen na (3 uit juli en 1 uit oktober) werden alle waarnemingen gedaan in de maanden augustus en september. Het betrof vaak ter plaatse exemplaren. Eén opvallende waarneming: 7 onvolwassen tp op Ameland op 12 september.

-Ransuil - Asio otus

22 okt 1 Z Terschelling

-Velduil - Asio flammeus

25 okt 1 uit zee Hbz.
1 uit zee Castr.

13 okt 1 N Schev.
15 nov 1 uit zee M'vlakte

-Meerkoet - Fulica atra

Begin december verschenen de eerste Meerkoeten voor de kust, de aantallen namen daarna tot eind december toe. De grootste aantallen Meerkoeten werden genoteerd op en bij:

18 dec 500 tp Hbz. 24 dec 175 tp Schev.
19 dec 30 tp IJmuiden

-Waterral - Rallus aquaticus

16 okt 1 tp Schier